

QO'CHQOR NORQOBILNING "ETIKCHALAR" HIKOYASIDAGI BADIY DETAL MASALASI

Ziyaudinova Gulnoza Iqboljon qizi

ADPI asisstant o'qituvchisi

Annotatsiya: *ushbu maqolada Afg'on urushi oqibatida farzandi halok bo'lgan ona obrazi psixologik tahlil qilingan.*

Kalit so'zlar: *Detal, syujet, obraz, nutqiy xarakteristka, tipiklashtirish, so'ngso'z.*

Abstract: *this article psychologically analyzes the image of a mother whose child was killed in the Afghan war.*

Аннотация: *в данной статье психологически анализируется образ матери, ребенок которого погиб на Афганской войне.*

XXI asr o'zbek nasri rivojida Qo'chqor Norqobildek adibning ham munosib va yetarlicha o'z mehnati, o'rni bor. Uning "Daryo ortidagi yig'i", "Biz ham odammiz", "Zamindan olis ketma", "Bu yerlarda hayot boshqacha" kabi hikoya va kinoqissa to'plami drama, pyesa hamda bir qancha qator asarlari bugungi kun yoshlari orasida sevib mutolaa qilib kelinmoqda.

Qozoqboy Yo'ldoshev aytganidek: "San'at va adabiyotda hayot timsol (obraz)lar orqali aks ettiriladi, ya'ni badiiy yaratiqda shunday konkret va betakror narsa-hodisalar tasvirlanadiki, umumlashtirish xususiyati aynan ularning konkretlik va betakrorligida mavjud bo'ladi. Mantiqiy tushunchadan farq qilib, badiiy obraz tafakkur bilan birga sezimlarga ham, ta'sir ko'rsatish xususiyati va qudratli hissiy-kechinmaviy ishontirish kuchiga ham egadir. Obrazlilik san'atga tegishli ekaniga ko'ra ham, yuksak mahorat natijasi o'laroq ham badiiylikning asosidir. Ayni obrazlilik xususiyatiga ega ekani bois badiiy asarlar estetik fazilat va qimmat kasb etadi."⁴⁷

Amerikalik yozuvchi Ernest Xemingueyning 6 so'zli kichik hikoyasi («For sale, baby shoes, never worn»).

va O'zbek yozuvchisi Qo'chqor Norqobilning "Etikchalar" hikoyasidagi o'xshashlikni ko'rib chiqadigan bo'lsak: Yozuvchilarning badiiy detallari aynan poyabzallar ekanini va bu detallar orqali farzand dog'i alamini konkret ifoda etilganini anglashimiz mumkin.

DETAL (fr. detail - tafsilot, mayda-chuyda) - badiiy detal; badiiy asarda muayyan mazmun ifodalovchi, royaviy-badiiy yuk tashuvchi tafsilot. Avvalo, D. badiiy voqelikni yaratish vositasi - ashyosi bulib, u tasvirlanayotgan narsa-xodisani konkretlashtiradi, uni hissiy idrok qilish mumkin bo'lgan tarzda

⁴⁷ Qozoqboy Yo'ldosh, Muhayyo Yo'ldosh. Toshkent 2016. "Badiiy tahlil asoslari". Toshkent 2016.

gavdalantiradi.⁴⁸

Ernest Xemingueyning juda qisqa lekin, aniq bir yechimi ,kulminatsiyaga ega hikoyasiga to'xtalib o'tsak:

«Bolalar poyafzali sotiladi. Kiyilmagan...» («For sale, baby shoes, never worn»).

Yozuvchi qisqa ammo, ta'sir doirasi kuchli qisqa nasri orqali, sotuvga qo'yilgan poyabzal yangiligini va bola o'lik holda dunyoga kelganligini ,kiyilmagan poyafzal detali orqali ochib berilgan.

O'zbek yozuvchisi Qo'chqor Norqobilning ham ijodida badiiy detal orqali o'quvchini chuqur o'yg'a tortadigan hikoyalari ko'p. “Bu yerlarda hayot boshqacha” to'plamidagi “Etikchalar” hikoyasini tahlilga tortadigan bo'lsak, kichik hikoya bo'lsa-da hikoya syujetining o'quvchiga ta'sir doirasi yuqori. Hikoyaga nazar tashlasak:

“Bu urushda etikchalar egasiz qoldi.

Ayol etikchalarni xona burchagiga olib borib qo'ydi.”⁴⁹

Ko'rinib turibdiki bu yerda “tipiklashtirish” orqali yozuvchi bittagina ayol obrazida Afg'on urushida bir qancha ayollarning farzand dog'i dardini ham ochib bergan. Etikcha detali orqali u bolaga tegishli ekanligini bola obrazi ko'z oldimizda butun holda gavdalanishini, tana holatini, uning mazmun tomoniga qarasak etikchanning egasi daxshatli urush tufayli egasiz qolganini ham anglaymiz..

Qani o'tirib tur, - deya etikchalar tumshug'ini devorga taqadi.

Egasiz etikchalar devor burchida chorak soat turdi:

Ayolning rahmi keldi:

- Boshqa to'polon qilmagina, xo'p-mi?! U etikchalarni ko'ksiga bosdi. So'ng stulchaga olib kelib qo'ydi:

- Qani endi ovqatingni yeb ol!...

Ayol obrazi va uning nutqiy xarakteristikasidan kelib chiqib, shuni anglashimiz mumkinki, avvalgi bolasining to'polonlarini sog'inganini, uni devor burchagiga qo'yish orqali jazo berib, o'zbek ayollariga xos bo'lgan yo'lni tutib, tarbiya qilganini, bolasi avvalari uyini to'ldirib, fayz berganini idrok qilsak bo'ladi. Ayol stulchanning ham bo'sh qolishini ko'tara olmaganidan etikchalarni aynan shu yerga qo'yadi. Etikchaga ovqat tutish orqali, farzandi o'limini xazm qila olmaganini ko'rishimiz mumkin.

Ayol etikchalarga uzoq tikilib turdi. Nimadir yodiga tushganday bo'ldi. So'ng... so'ng... chinqirib yig'lab yubordi.

Etikchalar sohibasi bor-yo'g'i olti yoshdagina edi.

Yozuvchi so'ngso'z o'rnida vafot etgan ayol farzandi qiz bola ekanini, uning yoshi endigina olti yoshda ekanini yozib hikoyaga yakun yasaydi. Ayol uchun farzandining o'limidan-da daxshatliroq bir musibat bo'lmasa kerak. Yozuvchi qisqagina hikoyasida urushning naqadar bir ayanchli jarayon ekanligiga tarif bergandek go'yo.

⁴⁸ Д. КУРОНОВ, З. МАМАЖОНОВ, М. ШЕРАЛИЕВА . АДАБИЁТШУНОСЛИК
ЛУГАТИ. Akadernashr. Т о ш к е н т 2010. В. 89–90

⁴⁹ . Qo'chqor Norqobil. G'. G'ulom – 2018. “Bu yerlarda hayot boshqacha”.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Qo'chqor Norqobil. "Bu yerlarda hayot boshqacha". G'. G'ulom – 2018.
3. Qozoqboy Yo'ldosh, Muhayyo Yo'ldosh. "Badiiy tahlil asoslari". Toshkent 2016.
3. Д.КУРОНОВ, З.МАМАЖОНОВ, М.ШЕРАЛИЕВА. Адабиётшунослик луғати. Тошкент «Akademnashr» 2010